Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi
Third Sector Social Economic Review
55(3) 2020 1822-1836
doi: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.20.08.1392

Araştırma Makalesi

Öğrencilerin Problemli İnternet Kullanımının Okul Sosyal Hizmeti Bağlamında Değerlendirilmesi: Nitel Bir Çalışma

Evaluation Of The Problem Internet Use Of Students In The Context Of The School Social Work: A Qualitative Study

Kübra DOĞAN	**Ali Fuat ERSOY**
Karabük Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksek Lisans	Karabük Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
kdogan_159@hotmail.com	alifuatersoy@karabuk.edu.tr
http://orcid.org/0000-0001-6604-2682	https://orcid.org/0000-0001-7665-6741

Makale Gönderme Tarihi	**Revizyon Tarihi**	**Kabul Tarihi**
08.06.2020	30.07.2020	09.08.2020

Öz

İnternet günümüzde her gelir ve yaş grubundaki birçok insan tarafından kullanılan ve her geçen gün erişiminin arttığı bir teknolojidir. Bu çalışmada problemli internet kullanımının öğrenciler üzerindeki etkilerinin okul sosyal hizmeti bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Nitel olarak tasarlanan bu çalışmada kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılan 16 öğrenciyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan veriler, içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Çalışma sonucunda, problemli internet kullanımı davranışlarının öğrenciler üzerinde zamanın verimsiz kullanımı, sosyal faaliyetlerin azalması, sosyal becerilerin ve ilişkilerin olumsuz etkilenmesi, sosyal izolasyon, zorbalık, nefret söylemine maruz kalma, agresif ve saldırgan davranışlar sergileme, yanlış değerleri öğrenme, sağlık sorunları, akademik başarı ve performansın düşmesi, akademik erteleme davranışı, ödev yapmama ve ders çalışmama gibi olumsuz etkilerinin olduğu görülmüştür. Problemli internet kullanımı davranışlarının öğrenciler üzerinde bireysel, sosyal ve akademik olarak olumsuz etkileri bulunması nedeniyle sosyal ve akademik başarılarının önündeki engellerin kaldırılması için okul sosyal hizmet uzmanına ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Problemli İnternet Kullanımı, Sosyal ve Akademik Başarı, Okul Sosyal Hizmeti*

EVALUATION OF THE PROBLEMATIC INTERNET USE OF STUDENTS IN THE CONTEXT OF THE SCHOOL SOCIAL WORK: A QUALITATIVE STUDY

Abstract

Internet is a technology that is used by many people of all income and age groups and whose access is increasing day by day. In this qualitatively designed study, 16 students were interviewed using the snowball sampling method. The data collected through the structured interview form were analyzed using the content analysis method. As a result of the study, the inefficient use of time on students' problematic internet use behavior, decreased social activities, negative effects on social skills and relationships, social isolation, bullying, exposure to hate speech, exhibiting aggressive and aggressive behaviors, learning wrong values, health problems, academic success and negative effects such as decreased performance, academic

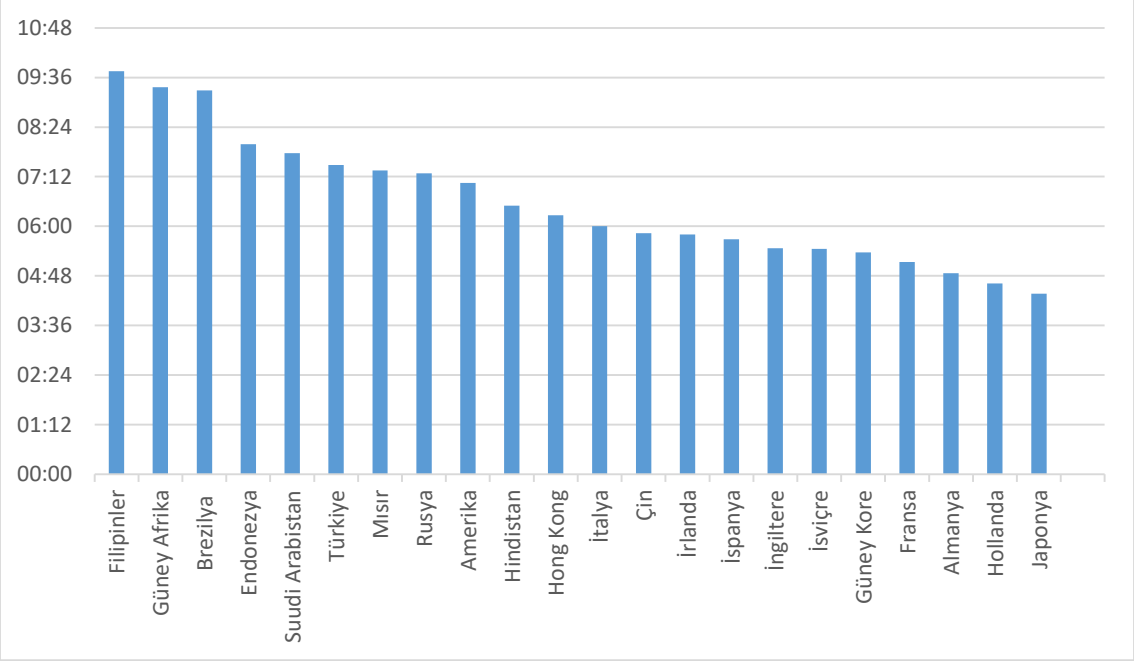
Önerilen Atıf /Suggested Citation
Doğan, K., Ersoy, A. F. 2020. Öğrencilerin Problemli İnternet Kullanımının Okul Sosyal Hizmeti Bağlamında Değerlendirilmesi: Nitel Bir Çalışma, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(3), 1822-1836

procrastination behavior, not doing homework and not studying. It has been revealed that the school social worker is needed to remove the obstacles to their social and academic achievements as students are negatively affected individually, socially and academically.

***Keywords**: Problematic Internet Usage, Social and Academic Success, School Social Service*

1. Giriş

Küreselleşen dünyada yaşanan değişim ve ilerleme birçok alanla birlikte bilişim teknolojisi alanının da gelişimini ve çeşitlenmesini sağlamıştır. Bilişim teknolojilerinden biri olan internet günümüzde insanların yaşamında kendine önemli bir yer edinen, her gelir ve yaş grubundan birçok insan tarafından kullanılan ve her geçen gün erişiminin arttığı bir teknolojidir. İnsanların yaşamında bu denli önemli bir yer edinen internet birçok değişiklik meydana getirmiştir. İnternet kullanımı dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de hızla artmakta ve gündelik hayatın bir parçası haline gelmektedir. We Are Social (2020)'dan elde edilen verilere göre yaklaşık 83 milyon nüfusa sahip olan Türkiye'nin 62 milyon internet kullanıcısı, 54 milyon aktif sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır. Verilerden de anlaşıldığı gibi Türkiye nüfusunun %74'ü internet kullanmaktadır. TÜİK (2019) tarafından yapılan araştırmaya göre internet kullanım amaçlarının ilk sırasında % 93,9 oran ile mesajlaşma, %87 oran ile internet üzerinden telefonla görüşme, %81,4 oran ile sosyal medya profili oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf vb. içerik paylaşma ve %71,5 oran ile müzik dinleme yer almaktadır. İnternetin günlük kullanım süresi de her geçen gün artmaktadır. 2020 yılı We Are Social verilerine göre ülkelerin bir günde ortalama internet kullanım süreleri Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Ülkelere Göre Günlük Ortalama İnternet Kullanım Zamanı (We Are Social, 2020)

Şekil 1'de görüldüğü gibi Türkiye'de günlük internet kullanım süresi 7 saat 29 dakikadır ve bu süre azımsanamayacak kadar önemli bir zamanı kapsamaktadır. İnternet kullanımının bu kadar yaygın olması konunun önemini ortaya çıkartmaktadır. İnternet güvenli ve kontrollü olarak kullanıldığında birçok faydası bulunmaktadır. İnternetin problemli kullanımı ise gençlerin sosyal ve akademik başarısını olumsuz etkileyebilecek sonuçlar doğurabilir. Caplan(2005)'a göre problemli internet kullanımı, sosyal ve akademik olumsuz etkileri olan bilişsel ve davranışsal belirtilerden meydana gelen çok boyutlu bir sendromdur.

Problemli internet kullanımı davranışlarını sergileyen gruplardan olan v geleceğimizin teminatı olarak nitelendirebileceğimiz öğrenciler için problemli internet kullanımı davranışları incelenerek sorun ortaya çıkmadan gerekli önlemler alınabilir ya da sorun ortaya çıktığında uygun müdahale

gerçekleştirilerek öğrencilerin bireysel, sosyal ve akademik başarısının olumsuz etkilenmesi engellenebilir. Aşırı kullanım, pornografi, oyun oynama, zararlı web sitelerinin kullanımı, sosyal medyada teşhir ve zorbalık bazı problemli internet kullanımları davranışları arasında yer almaktadır (Wells, 2006).

Okul Sosyal Hizmeti

Okul sosyal hizmeti, öğrencilerin okul başarısına ve performansına etki eden biyopsikososyal faktörler üzerine odaklanan bir sosyal hizmet alanıdır (Turner, 2005). Öğrencilerin potansiyelini en üst seviyeye ulaştırmak için aile, okul ve toplum yaşamında öğrenciye destek sağlamayı içermektedir (Constable, 2009; Akt. Richard ve Sosa, 2014). Okul sosyal hizmeti uygulamasında hedef, öğrencilerin akademik başarısı ve okul performansının önünde engel oluşturan sorunlardır (Yeşilkayalı, 2016). Okul ortamında çalışan sosyal hizmet uzmanları öğrencilerin eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmalarını sağlamaya ve eğitimine engel olabilecek problemlere çözüm üretmeye çalışmaktadır. Okul ortamındaki diğer meslek elemanları ile birlikte karşılıklı fikir alışverişi yaparak bir ekibin üyesi olarak çalışır ve mesleki bilgi, beceri ve değerlerini ekibin diğer üyeleriyle paylaşır. Uygulamada okul sosyal hizmet uzmanlarının yürüttüğü farklı boyutlarda çalışmalar bulunmakladır. Bunlar; öğrencinin gereksinimlerini değerlendirme, program planlama ve değerlendirme, direkt hizmet etme, savunuculuk, konsültasyon, koordinasyon ve yönetim/organizasyon olarak sınıflandırılabilir (Özbesler ve Duyan, 2009). Okul sosyal hizmet uzmanları öğrencilerin bireysel, ailesel ve toplumsal faktörler nedeniyle ortaya çıkan ve eğitim-öğretim sürecini olumsuz etkileyen sorunları değerlendirir, öğrencilere bu konularda danışmanlık yapar ve gerekli müdahalelerde bulunur. Bu görevlerini yerine getirirken aile, okul, çevre ve toplum ilişkilerini de güçlendirmeye çalışır (Özkan ve Selcik, 2016). Bu bağlamda öğrenci ile okul, ev ve toplum arasında bir köprü görevi görür, kurumlarla işbirliği yaparak ve koordinasyonu sağlayarak hizmet verir (Hare, 1988). Okul sosyal hizmeti uygulamasında problemlerin odağında sadece öğrencelerin yer almadığı, aynı zamanda çevresel faktörlerinde problemlerin ortaya çıkmasında etkili olduğu ileri sürülmektedir. Dolayısıyla okul sosyal hizmet uzmanları problemleri geniş bir çerçevede ele alır ve öğrenciler çevresi içinde değerlendirilerek sistem ve ekolojik yaklaşım bağlamında müdahaleler uygulanır (Kılıç ve Özkan, 2014).

2. Yöntem

Araştırma, öğrencilerin problemli internet kullanımı davranışlarının akademik ve sosyal hayata olan etkisini değerlendirmek amacı ile oluşturulan bir nitel çalışmadır. Nitel araştırma tasarımına uygun olarak şekillendirilen bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Fenomenolojik yaklaşım, incelenen olgu ve olaylar hakkında insanların betimlemeleri ve deneyimlerinin anlamını araştırma yöntemidir (Patton, 2014). Verinin toplanması için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulurken ilgili literatür esas alınmış ve aynın zamanda öğrencilerin görüşü de dikkate alınmıştır. Gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra görüşmeler gerçekleştirilerek veriler toplanmıştır.

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile öğrencilerin problemli internet kullanımı davranışlarının sosyal ve akademik başarıya etkisi değerlendirilmeye, okullarda sosyal hizmet uzmanı ihtiyacının olup olmadığı tespit edilmeye ve okullarda sosyal hizmet uzmanının olmasına ilişkin bakış açıları öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır;

1. Öğrencilerin problemli internet kullanımı davranışlarının sosyal ve akademik başarıya nasıl bir etkisi vardır?
2. Öğrencilerin problemli internet kullanımı davranışları ile ilgili sorunlarını paylaşabileceği bir okul sosyal hizmet uzmanı bulunmakta mıdır?

3. Öğrencilerin problemli internet kullanımı davranışları ile ilgili sorunlarının belirlenmesi, sosyal ve akademik başarının önündeki engellerin kaldırılması için okul sosyal hizmet uzmanına ihtiyaç var mıdır?

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubunun belirlenebilmesi için kartopu örnekleme tekniğine başvurulmuştur. Kartopu veya zincirleme örnekleme tekniği, araştırma için gerekli nitelikleri taşıyan ve konuya ilişkin bilgiye sahip olabilecek, zengin veri elde edilebilecek kişileri seçmek ve görüşülen katılımcılar aracılığıyla diğer kişilere ulaşmak için kullanılmaktadır (Creswell, 2013; Patton, 2014). Araştırmayı oluşturan verileri elde edebilmek için lise öğrencisi olan 8 kız ve 8 erkek olmak üzere toplam 16 kişiyle görüşme yapılmıştır. Katılımcılar çalışmada K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16 şeklinde gösterilmiştir. Katılımcıların araştırmaya yönelik niteliklere sahip olması önemlidir. Araştırmaya katılım sağlayacak öğrencilerin lise öğrencisi olma ve aktif internet kullanma gibi gerekli nitelikleri sağlamasına dikkat edilmiştir. Katılımcılar gönüllülük esas alınarak sürece dahil olmuştur.

Tablo 1: Öğrencilerin Sınıfı ve Cinsiyeti

Katılımcı	Sınıf	Cinsiyet	Katılımcı	Sınıf	Cinsiyet
K1	9	Kız	K9	11	Kız
K2	9	Kız	K10	11	Kız
K3	9	Erkek	K11	11	Erkek
K4	9	Erkek	K12	11	Erkek
K5	10	Kız	K13	12	Kız
K6	10	Kız	K14	12	Kız
K7	10	Erkek	K15	12	Erkek
K8	10	Erkek	K16	12	Erkek

2.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Çalışma için konuya ilişkin literatür taraması yapılarak araştırmanın amacı doğrultusunda yarı yapılandırılmış açık uçlu görüşme formu hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda, belirlenen bir dizi soruya ek olarak sorulan açık uçlu sorular derinlemesine bir görüşmeyi mümkün kılarak daha fazla bilgi alınmasını sağlanabilir (Yılmaz ve Arık, 2019). Yarı yapılandırılmış görüşme formunda cinsiyet ve sınıf olmak üzere 2 kişisel bilgi sorusu ve 8 açık uçlu soru bulunmaktadır. Görüşme formu oluşturulurken öğrencilerin problemli internet kullanımı hakkında duygu, düşünce ve davranışlarına ilişkin soruların yer almasına dikkat edilmiştir. Araştırma verileri 01.03.2020- 10.03.2020 tarihleri arasında öğrencilerle en fazla 15 dakika süren görüşmeler sonucunda elde edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan içerik analizi odak grubun sözel, yazılı, görsel ve diğer verilerinin sistematik ve nesnel bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yöntemdir (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Analiz sürecinde öncelikle görüşmeler incelenmiş ve veriler kodlanmıştır. Bu çalışmada öğrencilerden alınan cevaplar ve ilgili literatür dikkate alınarak öğrencilerin problemli internet kullanımı davranışları; aşırı kullanım, oyun oynama, sosyal medya kullanımı, siber zorbalık olmak üzere 4 kategori altında ele alınmıştır. Önce konuya ilişkin literatüre dayalı bilgiler verilmiş ve daha sonra bu kategoriler ile ilgili katılımcı görüşleri belirtilmiştir.

3. Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilerin problemli internet kullanımı davranışlarının okul sosyal hizmeti bağlamında değerlendirilmesi için yapılan araştırmanın bu bölümünde, öğrenciler ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizi sonucu ile ulaşılan bulgularına yer verilmiştir. Öncelikle öğrencilere internet kullanımından dolayı problem yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Problem yaşayanların ise hangi durum, davranış ya da olaydan dolayı problem yaşadıkları öğrenilmeye çalışılmış ve öğrencilerden alınan cevaplar alt kategorilere ayrılarak kodlanmıştır. Bu kodlardan problemli internet kullanımı davranışları aşırı kullanım, oyun oynama, sosyal medya ve siber zorbalık olmak üzere dört tema olarak ele alınmıştır.

3.1. Aşırı Kullanım

İnternetin makul düzeyde kullanılmasının öğrencilere birçok faydasının olabileceği gibi aşırı düzeyde kullanılmasının da olumsuz sonuçlar doğurabilecek problemlere yol açabileceği düşünülmektedir. Gürcan(2010)'da internetin aşırı kullanımının öğrencilere aile, okul ve sağlık gibi alanlarda sorunlara yol açabileceğini belirtmiştir. İnternetin aşırı kullanımı öncelikle öğrencilerin iletişim ve etkileşimin azalması nedeniyle sosyal gelişimlerini ve becerilerini olumsuz etkilemektedir. Aile, arkadaş gibi sosyal çevreyle geçirilecek zamanın internette harcanması sosyal izolasyona neden olabilmektedir. Sanders, Field, Diego ve Kaplan (2000) yaptıkları araştırmada interneti az kullanan öğrencilerin anne, baba ve arkadaşlarıyla ilişkilerinin çok kullanan öğrencilere göre daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. İnternetin aşırı kullanımı yalnızlığa, depresyona, sosyal ilişkilerin zayıflamasına ve sosyal çevreden uzaklaşmaya neden olabilmektedir (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Ceyhan ve Ceyhan, 2008).

İnternetin aşırı kullanımının öğrenciler üzerindeki başka bir olumsuz etkisi ise akademik başarının düşmesidir. Gross (2004)'un yaptığı araştırmada interneti fazla kullanan öğrencilerin diğerlerine göre okul performanslarının ve akademik başarılarının daha düşük olduğu bulunmuştur. Wells (2006) ise internetin aşırı kullanımının öğrencilerin ders dışı etkinliklere katılımını, ödevlerini tamamlamalarını ve okula devam etmelerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerden K1 internetin aşırı kullanımına yönelik olarak, *"Neredeyse gün boyunca internet kullanıyorum. Evdeki işlerimi daha sonra yapmak için erteliyorum ama bu erteleme hiç bitmiyor, bu yüzden ailemle tartışıyoruz. İnternette zaman geçirmek beni biraz üşengeç biri yaptı. Mecbur olmadıkça ödevlerimi yapasım ya da ders çalışasım gelmiyor. Bu nedenle okulda da problem yaşıyorum."* şeklinde durumu ifade ederken, bir diğer öğrenci (K2) aşırı kullanımın sosyal ilişkilerini zayıflatmasıyla ilgili *"İnternette zaman geçirirken çevremdeki insanlarla pek ilgilenmiyorum. Bir video izliyorsam ya da bir yazı okuyorsam yanımdaki kişinin bana anlattığı şeyleri duymuyorum." diye belirtirken,* K6 ise derslerin olumsuz etkilenmesiyle ilgili *"Açıkçası internet varken derslerim çok umurumda olmuyor. Ödev varsa bir önceki derste yapmaya çalışıyorum. Ama dershaneye de gittiğim için derslerdeki eksikliklerimi kapatabiliyorum. Dershaneye gitmeseydim oraya ayıracağım zamanı da internette kullanabilirdim."* şeklinde ifade etmiştir. İnternettin aşırı kullanımının akademik başarıyı olumsuz etkilediğini düşünen bir öğrenci (K13) durumu şöyle belirtmiştir: *"Bu sene üniversite sınavına gireceğim için internet kullanımımı olabildiğince azaltmaya çalışıyorum. Genellikle derste anlamadığım konuların videolarını izliyorum. Daha fazla kullanmamaya çalışıyorum çünkü fazla kullandığım zaman ipin ucu kaçıyor ve telafisi daha zor oluyor."*.

Araştırmaya katılan diğer öğrencilerde de benzer ifadeler bulunmaktadır. Görüşme yapılan öğrencilerin aşırı internet kullanımının öğrencilerin sorumluluklarını ertelemelerine hatta bazen üzerlerine düşen görevleri hiç yapmamalarına neden olduğu, sosyal ilişkilerinin olumsuz etkilendiği, ödevleri yapma ya da ders çalışma konusunda sorun yaşamalarında etkili olduğu görülmüştür.

3.2. Oyun Oynama

Günümüzde internette oyun oynama en önemli eğlence araçlarından biri haline gelmiştir. Oyun oynama kontrol altında tutulduğu sürece öğrenciler üzerinde eğlenme, stres atma, rahatlama ve

farklı kesimlerden kişilerle sosyalleşme gibi olumlu etkiler sağlayabilmektedir. Torun, Akçay ve Çoklar (2015)'ın çalışmasında öğrencilerin en çok tercih ettiği oyun türlerinin aksiyon, spor, zeka ve macera oyunları olduğu, en az ise rol yapma, eğitsel oyun ve platform oyunları olduğu belirtilmiştir. Oyun oynama aşırı olduğunda ve bağımlılığa dönüştüğünde gençler üzerindeki olumsuz etkiler ortaya çıkmaktadır. Bayzan (2012) da uzun süre oyun oynamanın aile veya arkadaşlarla geçirilecek zamanın azalması, önceliklerin ve sorumlulukların ertelenmesi, uzun süre hareketsiz kalma ile sağlık sorunlarının ortaya çıkması, gerçek hayattan uzaklaşılarak sanal ortama bağımlık kazanılması gibi bireysel ve sosyal bağlamda birçok olumsuz etkiye neden olabileceğini belirtmiştir.

Oyunlarda geçirilen zamanın kontrol edilememesi akademik başarıyı da olumsuz etkileyebilmektedir. Weis ve Cerankosky (2010)'nin yaptığı çalışmada video oyun oynayan öğrenciler diğer öğrenciler ile karşılaştırıldığında video oyunlarını oynayanların okul sonrası akademik çalışmalara daha az vakit ayırdıkları görülmüştür. Video oyunları oynayan öğrencilerin okuma ve yazma puanları da diğer gruba göre daha düşüktür. Wells (2006)'de öğrencilerin fazla oyun oynama nedeniyle derslerini aksattıkları, ödevlerini yapmadıklarını, etkinliklere katılmak yerine oyun oynamayı tercih ettiklerini ve okulda da erişim izni olmadan okul bilgisayarlarını kullanarak oyun oynadıklarını belirtmiştir. Diğer bir araştırmada da öğrencilerin bilişim sınıflarında işlenen derslerde bilgisayar oyunları oynamak istedikleri görülmektedirler. Oynanan oyunların okulda konuşulduğu ve dersteki fikirleri etkilediği belirtilmiştir. Aynı zamanda oyunlar öğrencilerin sınavlara hazırlanmasına engel olduğu ve öğrencilerin ders çalışmak yerine oyunları tercih ettikleri görülmektedir(Torun, Akçay ve Çoklar, 2015).

Oyunlarla çok fazla zaman geçiren gençlerin giderek yalnızlaştığı, arkadaşlıkların yerini oyunların aldığı ve yüz yüze iletişim kurmakta zorlandıkları için iletişim becerilerinin gelişmediği görülmektedir (Kraut ve ark. 1998). Ayrıca Kelleci (2008) de günümüzde internet ortamında kurulan iletişimin öğrenciler için önemli olduğunu, çok fazla oyun oynamanın arkadaşlıkların yerini alarak sosyal izolasyona neden olabildiğini ifade etmektedir. Doğal ortamlarında sosyal becerilerini geliştirmeyen gençlerin aile, okul gibi çevrelerinde iletişim sorunları yaşaması olasıdır ve bu durum gençlerin sosyal ilişki yoksunluğu yaşamasına, iyilik hallerinin bozulmasına ve yalnızlaşmasına neden olabilir (Çağır ve Gürgan, 2010). Holman ve arkadaşlarının (2005) yaptığı bir çalışmada da fazla internet kullanan ve oyun oynayan gençlerin sosyal gelişimlerinin gerilediği, öz güvenlerinin düşük, sosyal kaygı düzeylerinin ve saldırganlık davranışlarının yüksek olduğu bulunmuştur. Durak ve arkadaşları (2018) 410 öğrenci ile yaptıkları çalışmada problemli internet kullanımı davranışlarının sözel saldırganlık davranışlarını artırdığı sonucuna ulaşmıştır.

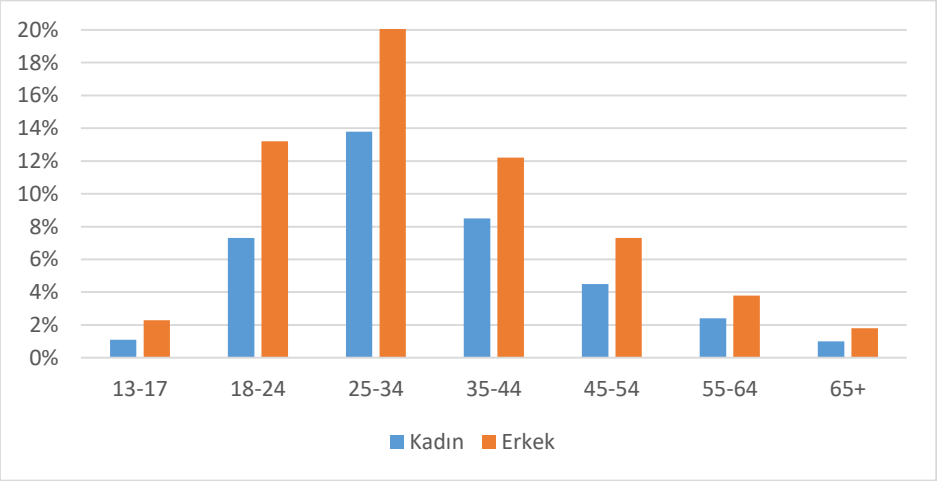
Çalışmaya katılan öğrencilerden K7 oyun oynamaya yönelik olarak, *"Hayatımı oynadığım oyuna göre planlıyorum. Oyundan tanıştığım arkadaşlarımla belirlediğimiz saatte oyuna giriyorum ve oyun uzun sürüyor. Bazen yemek yemeye bile gitmiyorum. Onlarla birlikte oturmadığım ve zaman geçirmediğim için annem çok sinirleniyor."* şeklinde ifade ederken, bir diğer öğrenci (K8) oyun oynamanın saldırgan davranışlara neden olmasıyla ilgili *"Oyun oynarken diğer oyuncular iyi oynayamadığında ya da oyunu kaybettiğimizde çok kolay sinirleniyorum. İnsanlara karşı agresif davranmama ve küfür etmeme neden oluyor.",* K5 ise sosyal ve akademik hayata ayrılacak zamanın azalmasıyla ilgili *"Genellikle hafta sonunu oyun oynamak için ayırıyorum. Ders çalışmak yerine oyun oynamak daha cazip geliyor bu yüzden ödevlerimi yetiştirme konusunda bazen sorun yaşıyorum." şeklinde ifade etmiştir.* Oyun oynama ile sanal arkadaşlıkların ön plana çıktığını belirten bir öğrenci (K4) *"Oyunlarda kendi çevremi kendim belirliyorum, sevmediğim insanı hemen silebiliyorum. Ama okulda sevmesem de katlanmak zorunda olduğum arkadaşlarım var. Bu yüzden arkadaşlarım buluşmak için çağırdığında gidesim gelmiyor evde oturup oyun oynamak daha çok ilgimi çekiyor."* olarak belirtmiştir. Özellikle online oyunlarda öğrencilerin iletişim kurabilmelerinin sosyal hayattaki arkadaşlığın eksikliğini hissetmeye, arkadaşlarla daha az zaman geçirmeye ve sosyal etkileşimin azalmasına neden olduğu görülmektedir. Oyun oynamanın hem dersleri hem de sağlığı olumsuz etkilediğini ifade eden K11 şu şekilde belirtmiştir: *"Sabahtan akşama kadar oyun oynadığım ve sadece ihtiyaç molası verdiğim zamanlar oluyor. Bazen gece bile devam ediyorum. Ertesi gün uyanmakta çok zorluk çekiyorum.*

İlk iki ders uyukluyorum. Çok fazla oyun oynadığımda omuzlarım ve daha çok kullandığım için sağ bileğim ağrıyor.".

Araştırmaya katılan diğer öğrenciler de benzer ifadelere bulunmuşlardır. Oyun oynamanın görüşme yapılan öğrencileri sosyal etkileşimin azalması, arkadaşlarla ya da aileyle birlikte vakit geçirmenin azalması, akademik çalışmalara ayrılan zamanın azalması, sorumlulukları yerine getirmeme, ödev yapma ve ders çalışma konusunda sorun yaşama, davranış bozukluğunun ortaya çıkması, yanlış değerleri öğrenme, sağlık sorunları yaşama konularında olumsuz olarak etkilediği görülmüştür.

3.3. Sosyal Medya Kullanımı

İnternet kullanımının büyük bir kısmı sosyal medyayı içermektedir. Gençler sosyal medya sitelerini arkadaş edinme, bilgi paylaşma ve oyun oynama ve benzeri amaçlarla kullanmaktadırlar (Sağbaş ve Balli, 2016). Yapılan çalışmalarda internet kullanan gençlerin birçoğunun sosyal medya kullanıcısı olduğu ve her üç gençten birinin günde en az 3 saatini sosyal medyada geçirdiği görülmektedir (Demirel, Yörük ve Özkan, 2013). Günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte internet kullanımı gençler için olağan, sosyal medya ise günlük hayatın bir parçası olarak görülmektedir (Sağbaş ve Balli, 2016). We Are Social (2020) verilerine göre (Şekil 2) Türkiye'de erkeklerin her yaş grubunda kadınlardan daha fazla sosyal medya kullandığı ve sosyal medya kullanıcılarının yaklaşık %24'ünün 13-24 yaş grubunda bulunan kişiler olduğu görülmektedir. Bu kadar önemli oranda kullanılan sosyal medyada öğrenciler kişisel bilgilerini, fotoğraflarını, konumlarını ve en özel anlarını bile rahatlıkla paylaşabilmekte ve bunun da öğrenciler üzerinde bazı etkileri bulunmaktadır.

Şekil 2. Sosyal Medya Kullanıcılarının Yaş Dağılımı

Sosyal medyada tanınmayan kişilerce kolaylıkla nefret söyleminde bulunulabilmektedir. Yüz yüze etkileşim sırasında söylenirken dikkat edilen ifadeler sosyal medya üzerinden kolaylıkla sarf edilebilmekte ya da saygısız davranışlar düşünmeden sergilenebilmektedir. Böylece öğrenciler nefret söylemi riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu söylemler karşısında öğrenciler tehdit içeren mesajlar gönderebilmekte ve bazen olaylar internet ortamından doğal ortama da yansıyabilmektedir. Öğrencilerin sosyal medyada başkalarının hayatlarıyla kendi hayatlarını karşılaştırdıkları, kendi hayatlarının iyi olmadığını düşündükleri ve takip ettikleri kişilerin mutluluğunu kıskandıkları ve özendikleri düşünülmektedir. Akar (2016)'a göre sosyal medyanın doğru kullanımı fayda sağlayabilirken problemli kullanımı ise öğrencileri bireysel, sosyal ve akademik olarak olumsuz etkileyebilmektedir. Sosyal medya her ne kadar iletişimi ve etkileşimi sağlıyor gibi görünse de bireylerin sosyal medyada sürekli birbirini görmelerine rağmen yüz yüze iletişim kurmanın azalması yabancılaşmayı ortaya çıkarmaktadır (Okumuş, 2018). Paul ve Lee (2012) yaptığı çalışmada sosyal medyayı daha az kullanan öğrencilerin akademik başarılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özer (2005) de yaptığı çalışmada sosyal medyanın akademik başarı üzerinde olumsuz etkileri olduğunu belirtmiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerden K13 sosyal medya kullanımına yönelik olarak, *"Ders çalışırken çok fazla mesaj geliyor ve bir kere bakmak için girdikten sonra çok fazla zaman kaybettiğimi fark ediyorum. Sosyal medyadan gelen mesajlar ya da ailemin ve arkadaşlarımın görmemi istedikleri için gönderdikleri paylaşımlar nedeniyle ders çalışmam gereken zamanda azalma oluyor. Bazen ödevleri ertelediğim hatta yapmaktan vazgeçtiğim bile oluyor. O yüzden beni engellememesi için ders çalışmaya başlamadan önce interneti kapatıyorum."* şeklinde durumu ifade etmiştir. Sosyal medyanın derslere veya ödevlere ayrılacak zamanı azalttığı ve akademik olarak olumsuz etkilediği görülmektedir. Diğer bir öğrenci (K15) sosyal medyada nefret söylemlerine maruz kalmayla ilgili *"Sosyal medyada yaptığım paylaşımlara tanımadığım kişiler saygısızca, küfür veya hakaret içeren şekilde karşılık verebiliyor. Bu genellikle siyasi ya da futbolla ilgili fikirlerimi paylaştığımda oluyor. Böyle durumlarla genellikle tartışma çıkıyor.",* K7 ise sosyal medyanın neden olabildiği zorbalık davranışları ile ilgili *"Sosyal medyada okulumuz adına açılan bir itiraf sayfasında sınıftan bir arkadaşım dalga geçmek için benimle ilgili bir şey paylaşmış. Kimin paylaştığını öğrendiğimde kavga ettik ve olay okula yansıyınca ikimizde disiplin cezası aldık."* şeklinde ifade etmiştir. Sosyal medyanın gerçek hayattaki iletişimi ve etkileşimi olumsuz etkilediğini düşünen bir öğrenci (K9) durumu şöyle belirtmiştir: *"Arkadaşlarımla buluştuğumuzda ya da akşam evde ailemle birlikte oturduğumuzda herkes eline telefonunu alıyor. Hatta eve gelen misafirler bile ilk önce wifi şifresini soruyor. Sosyal medyada zaman geçirmek insanları iletişim kurmaktan daha mutlu ediyor olabilir.".*

Araştırmaya katılan diğer öğrenciler de benzer ifadelerde bulunmuşlardır. Görüşme yapılan öğrencilerin cevapları doğrultusunda, sosyal medya kullanımının öğrencilerin sorumluluklarını ertelemelerine hatta bazen üzerlerine düşen görevleri hiç yapmamalarına neden olduğu, gerçek hayatta sosyal iletişim ve etkileşimi olumsuz etkilediği, ödevleri yapma ya da ders çalışma konusunda sorun yaşamalarında etkili olduğu ve akademik başarını da olumsuz etkilediği, nefret söylemleri veya zorbalıkla karşı karşıya getirebildiği görülmüştür.

3.4. Siber Zorbalık

İnternet kullanımının hızlı artışı birçok sorun gibi zorbalığında sanal ortama yansımasına neden olmaktadır. Gençlerin sanal ortamda da zorbalıkla karşılaşması onlar için yeni bir mücadele olarak ortaya çıkmaktadır. Ünver ve Koç (2017) yaptıkları çalışmada siber zorbalık problemleri yaşayan gençlerin çoğunlukla günlük 3 saat ve üzeri internet kullananlar olduğunu, günlük 0-2 saat internet kullananların ise siber zorbalık puanlarının düşük olduğunu belirtmiştir. İnternet kullanım süresi arttıkça siber zorbalıkla karşılaşma ihtimali de artmaktadır. Sanal ortamda akranları tarafından siber zorbalığa maruz kalan gençler bireysel, sosyal, duygusal ve psikolojik olarak olumsuz etkilenmektedirler (Şahin, Aydın ve Sarı, 2012).

Lise öğrencileriyle yapılan nitel bir çalışmada öğrencilerin sergiledikleri siber zorbalık davranışları sırası ile;

- Özel numara ile rahatsız etme
- Çevrimiçi oyunlarda hakaret/cinsel içerik/tehdit içeren konuşmalar yapma
- Sohbet odasında hakaret/cinsel içerik/tehdit içeren konuşmalar yapma
- E-posta aracılığı ile birisine hakaret/cinsel içerik/tehdit içeren mesajlar gönderme
- Messenger ve elektronik posta hesaplarının şifrelerini alarak özel mesajlara ulaşma olarak belirtilmiştir(Şahin, Sarı, Özer ve Er 2010).

Wells (2006) akranların internet sayfalarında veya tartışma panellerinde alay etmek için isim taktıklarını, tehdit ve nefret içeren yorumlar yaptıklarını ve bazen okul içi tartışmalar ve kavgaların okuldan sonra internet ortamında sürdürülebilir bir hal aldığını belirtmiştir. Akbıyık ve Kestel (2016) yaptığı çalışmada siber zorbalığa maruz kalmanın öğrencilerin akademik başarısını ve motivasyonunu olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Siber zorbalığın sonucunda ortaya çıkan konsantrasyon bozukluğu nedeniyle öğrencilerin okul notlarında düşme ve akademik performansında azalma olmaktadır (Beran ve Li, 2005). Öğrenciler siber zorbalığa uğradığında korku, tedirginlik ve kaygı gibi olumsuz duygularda artış olduğu ve siber zorbalık sonrası

öğrencilerde depresyon belirtilerinin ortaya çıktığı görülmektedir (Edwards, Kontostathis ve Fisher, 2016).

Görüşme yapılan öğrencilerden K11 siber zorbalıkla ilgili *"Okulda bir arkadaşımla yanlış anlaşılmadan dolayı bir tartışma yaşadım. Eve gittiğimde telefonuma sürekli mesaj geliyordu. Arkadaşım aramızda geçen olayı yanlış bir şekilde sınıf grubunda anlatmış. Olayı benim tarafımdan dinlemeden herkes bana hakaret etmeye başladı, "yalancı, ispiyoncu vs." ifadeler kullanarak benimle dalga geçtiler. Daha sonra beni gruptan attılar. Bütün gün evde ağladım. Annem rehber öğretmenimle görüşmeye okula gitti. Sonra beni tekrar sosyal medyada ki grubumuza ekleyip "anne kuzusu" gibi ifadeler kullanıp beni tekrar gruptan çıkardılar. Okulda da beni dışlamaya devam ettiler. Derslerim, ödevlerim ya da sınav notlarım en son düşüneceğim şeylerdi. Okula gitmek istemedim ve okulumu değiştirmek istedim ama dönem ortası olduğu için izin vermediler."* şeklinde ifadede bulunmuştur. Öğrencilerin sanal ortamda karşılaştığı zorbalıktan dolayı oldukça olumsuz etkilenebildiği, akran ilişkilerinde bozulmalar olabildiği, dışlandığı ve yalnız kalabildiği görülmüştür. Bu durumdan dolayı akademik hayatın göz ardı edebildiği ve olumsuz etkilendiği görülmektedir. Bir diğer öğrenci (K16) *"Oynadığım oyunda birbirine küfür eden ve kavga eden çok fazla insan var. Bana da oyunda bir hata yaptığımda çok küfür ediyorlar. Bende sinirlenip karşılık veriyorum. Oyunda sürekli küfür duymaktan dolayı bunu normal olarak görmeye ve okulda da arkadaşlarımla konuşurken tekrarlamaya başladığımı fark ettim."* şeklinde belirtmiştir. Öğrencinin siber zorbalık karşısında agresif davranışlar sergileyebildiği, kullandığı kötü sözleri normal olarak görmeye başlayıp yanlış değerler öğrenebildiği görülmüştür. K13 siber zorbalığın akran ilişkilerine etki ettiğini şu şekilde ifade etmiştir: *"İfşa adı altında arkadaşlarımın kötü çıktığım fotoğrafları sosyal medyada paylaşmasını hiç sevmiyorum. Komik buluyorlar ama bence saçma ve gereksiz bir davranış. Bu yüzden yakın arkadaşımla bir süre konuşmadığım bile oldu."*. Öğrencilerin sosyal medyada kolaylıkla zorbalık yapabildiği ya da maruz kalabildiği görülmekte ve bu durum akran ilişkilerine zarar verebilmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ifadelerinden siber zorbalığın öğrenciler üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu görülmektedir. Yapılan görüşmeler sonrasında öğrencilerden alınan cevaplar doğrultusunda siber zorbalığın akademik başarının düşmesi, sosyal izolasyon, akran ilişkilerinde bozulma, okula gitmeme, öfkeli veya saldırgan davranışlar sergileme, psikolojik olarak olumsuz etkilenme gibi olumsuz etkileri olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin sorunlarla karşılaşmamaları için önleyici çalışmaların gerçekleştirilmesinde, karşılaştığı sorunların çözülmesinde ve öğrenciler için sağlıklı bir okul ortamının oluşturulmasında okuldaki meslek elemanlarının büyük bir rolü vardır. Sosyal hizmet uzmanları da okulda bir ekibin üyesi olarak öğrencilerin bireysel, sosyal ve akademik performansını en üst düzeye çıkarabilecek koşulları sağlamak için çalışmaktadır. Bolley (2015) okul sosyal hizmet uzmanlarının okullarda öğrenciler için bireysel danışmanlık sağlama, öğrencilerle birlikte grup çalışması yapma, öğrencilere sosyal destek sağlama, öğrencilerin gereksinim duyduğu hizmetleri sağlama, aileler ve okul personelleri için ise aile danışmanlığı sağlama, aile ve okul arasında olumlu ilişki geliştirme, sosyal destek sağlama, aile ve okul personelini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapma, okul personelleri ve ailelerle konsültasyonda bulunma gibi hizmetler yürüttüğünü belirtmektedir.

Bu bağlamda görüşme yapılan öğrencilere akademik ve sosyal performansı olumsuz etkileyen problemlerle ilgili paylaşımda bulunabilecekleri bir okul sosyal hizmet uzmanı ihtiyacının olup olmadığı sorusu sorulduğunda alınan cevapların bir kısmı aşağıda verilmiştir.

"Okulumuzda rehber öğretmenimiz var ancak çok fazla görmüyoruz. Genellikle son sınıf öğrencileriyle sınava hazırlanma konularında ya da stres yüzünden denemelerde düşük puan alan öğrencilere yardımcı oluyor. Ders dışı konular olsa da bizi etkileyen problemleri paylaşabileceğim bir okul sosyal hizmet uzmanı olmasını isterim." (K11)

"Okulumuzda rehberlik servisi var ama okulumuz çok kalabalık ve sadece bir kişinin yeterli olduğunu düşünmüyorum. Farklı bir bakış açısıyla yaklaşabilecek bir meslek elemanının daha olmasını isterim." (K7)

Okulda sosyal hizmet uzmanı olmasını isteyen, faydalı olacağını düşünen öğrencilerle birlikte okul sosyal hizmet uzmanına ihtiyaç olmadığını düşünen, okul sosyal hizmeti hakkında bilgisi olmayan öğrencilerde bulunmaktadır. Okul sosyal hizmet uzmanı ihtiyacının olmadığını düşünen öğrencilerin okul sosyal hizmeti hakkında bilgi sahibi olmadığı için gerek duymadıkları düşünülmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin ifadelerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

"Okulumuzda sosyal hizmet uzmanına gerek olduğunu düşünmüyorum. Rehber öğretmeni bile sadece kavga olduğunda ya da devamsızlık problemi olduğunda görüşmek istiyor ve fazla ilgilenmiyor. " (K16)

"Okul sosyal hizmet uzmanını bilmiyorum ama okulumuzda rehber öğretmenimiz var. Problemim olursa beni en iyi arkadaşlarımın anlayacağını düşündüğüm için onlarla paylaşıyorum. Başka birine ihtiyacım yok." (K3)

Görüşme yapılan öğrencilerin problemli internet kullanımından dolayı sorun yaşadıkları, bu sorunların öğrenciler üzerinde olumsuz etkileri olduğu görülmüştür. Öğrencilerin problemli internet kullanımına ilişkin görüştükleri, sorunlarını anlatabildikleri, problemlerine çözüm arayışında olan ve öğrencileri bu anlamda destekleyebilecek bir meslek elemanının olmadığı alınan cevaplardan ulaşılmaktadır. Öğrencilerin yüksek yararını gözeterek eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yaralanmalarını sağlamak ve bunun önündeki engellerin kaldırılması için müdahalelerde bulunabilecek okul sosyal hizmet uzmanlarının olması gerektiği düşünülmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

Günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte çağın kaçınılmaz bir parçası haline gelen internetin birçok olumlu etkisi olduğu gibi olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Öğrenciler dahil olmak üzere geniş bir kitleyi etkisi altına alan internet ve problemli internet kullanımı öğrencilerin bireysel, sosyal ve akademik başarısı için oldukça önemlidir. Problemli internet kullanımının öğrencilerin bireysel, sosyal ve akademik yeterliliklerini ve okul ortamındaki performansını etkilediği literatür taraması ve görüşme yapılan öğrencilerin cevaplarından anlaşılmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre problemli internet kullanımının öğrenciler üzerinde bireysel olarak yalnızlık, depresyon, sanal ortama bağımlık kazanma, zamanın verimsiz kullanılması, sorumlulukların ertelenmesi veya yerine getirilmemesi, yanlış değerleri öğrenme, öfkeli veya saldırgan davranışlar sergileme, nefret söylemlerine maruz kalma, sağlık sorunlarının ortaya çıkması; sosyal olarak iletişim ve etkileşimin azalması, sosyal becerilerin gelişememesi, sosyal izolasyon, sosyal etkinliklere katılımın azalması; akademik olarak okul performansı ve akademik başarının düşmesi, ders dışı etkinliklere katılmama, ders çalışmama, ödev yapmama, çalışma düzeninin bozulması gibi olumsuz etkileri bulunmaktadır.

Bireylerin geliştirilmesi, yetiştirilmesi ve topluma yararlı bir birey olarak kazandırılabilmesi için en önemli eğitim kurumlarından biri okullardır (Özbesler ve Duyan, 2009). Okulların bu işlevi yerine getirmesinde yardımcı olan personellerden biri olan sosyal hizmet uzmanları öğrencilerin akademik başarısına etki eden biyopsikososyal faktörlere odaklanır. Öğrencilerin problemli internet kullanımı davranışlarının okul performansını ve akademik başarıyı olumsuz etkilediği görülmektedir. Okul sosyal hizmet uzmanları öğrencilerin akademik başarılarının önündeki engellerin kaldırılması için günümüzde çok önemli bir hale gelen internetin olumsuz etkileri ile ilgili çalışmalar yapmalıdır.

Okul sosyal hizmet uzmanları öncelikle öğrencilerin problemli internet kullanımı seviyesini belirli aralıklarda yapılacak çalışmalarla tespit edilmelidir. Güvenli ve bilinçli internet kullanımı hakkında çalışmaların yapılması ve olumsuz etkilere karşı önlem alınması öğrenciler ve toplum için oldukça önemlidir. İnternetin problemli kullanımı öğrencilerin topluma tam olarak faydalı bir birey olarak katılmasını engelleyebilir. Öğrenciler üzerine düşen görevlerin aksaması, zamanlama problemi yaşama, okul dışı etkinliklere katılmama, ödevleri yapmama, sosyal ve akademik başarının düşmesi, sosyal etkileşim becerilerinin gelişmemesi ve iyilik hallerinde azalma gibi olumsuz sonuçlarla karşılaşabilirler. Öğrencilerin kendilerine ve topluma faydalı bireyler olabilmesi için problemli internet kullanımının değerlendirilmesi, ailelerin ve öğretim

elemanlarının sorunların kaynağına ilişkin daha duyarlı olması, araştırması ve gerekli tedbirleri alması gereklidir.

Aileler öğrencilerin gelişimini olumlu etkileyecek şekilde güvenli ve kontrol altında internet kullanımını desteklemelidir. Ancak birçok ebeveynin internet kullanımı hakkında yeterince bilinçli olmadıkları görülmektedir. Hem ebeveynler hem öğrenciler için internetin bilinçli kullanımını sağlayabilecek danışmanlık ve eğitim sağlanmalıdır. Ebeveynler gençleri internetin tehlikeli yanlarından korumak için en azından denetleme yapabilecek düzeyde internet kullanmayı öğrenmelidirler. Gençler için olumsuz etki yapabilecek zararlı site, şiddet ve cinsellik içeren oyunlar, yabancılarla iletişim kurma, aşırı kullanım gibi davranışlar kontrol altında tutulmalıdır. Okul sosyal hizmet uzmanları aileleri geliştirmeye yönelik programlar ve eğitimler düzenleyebilir, okul ve aileler arasında ilişkileri güçlendirebilir ve aile danışmanlığı hizmeti verebilir.

Gençlerin boş zamanlarını internette geçirmeleri yerine onlara kaliteli zaman geçirebilecekleri aktiviteler önerilmelidir. Öğrencilerin doğal ortamlarında gelişimleri desteklenmeli ve internet ortamındaki risklerden korunmaları sağlanmalıdır. Sanal ortamda kurulabilecek yanlış ilişkilerin kurulması ya da internetin arkadaşlıkların yerini almasıyla oluşabilecek sosyal izolasyon yerine öğrencilerin doğal ortamda arkadaşlarıyla görüşmesi, iletişim kurması ve etkileşim içinde olması desteklenmelidir. Öğrenciler için okul içi veya okul dışı etkinlikler düzenlenebilir. İstek ve yetenekleri doğrultusunda öğrenciler sanat veya spor gibi alanlara yönlendirilebilir. Okul sosyal hizmet uzmanları bu konuda öğrencilere bireysel danışmanlık sağlayabilir ya da grup çalışması yapabilir.

Okul sosyal hizmet uzmanları problemli internet kullanımı sonucu karşılaşabilecekleri sorunları önleme, değerlendirme, müdahale etme, öğrencilerin bireysel, sosyal ve akademik başarısını sağlama yönünde önemli bir meslek elemanıdır. Okul sosyal hizmet uzmanları öncelikle öğrencilerle doğrudan çalışabilmekte ve aileler, öğretmenler, yöneticiler ve diğer okul personelleriyle iş birliği yapabilmektedir. Kuli ve Yıldırım (2019) yaptıkları çalışmada, okullarda rehber öğretmenlerinin çoğunlukla bireysel müdahaleler gerçekleştirdiklerini ve sorunların kaynağını bilseler dahi problemlerin çözümünde bireyin çevresini dahil etmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Aynı çalışmada rehber öğretmenlerinin okul ortamlarında karşılaştığı başarısızlık, ev içi şiddet, saldırganlık, ihmal ve istismar, suça sürüklenme ve madde bağımlılığı gibi sorunların çözümünde sosyal hizmet uzmanlarına ihtiyaç duyduğu da belirtilmiştir. Okullarda rehber öğretmenleri olmasına karşın yürütülmesi gereken mesleki çalışmalarla ilgili gerekli bilgi ve beceriye sahip olan okul sosyal hizmet uzmanlarının okullarda istihdamının gerekli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akar, F. (2016). Ergenlerin İnternet Ve Sosyal Medya Kullanım Özellikleri İle İnternet Kullanım Amaçlarının Çeşitli Değişkenlerce İncelenmesi (Yozgat İli Örneği). Bozok Üniversitesi Uluslararası Bozok Sempozyumu, Yozgat.

Akbıyık, C. ve Kestel, M. (2016). Siber Zorbalığın Öğrencilerin Akademik, Sosyal ve Duygusal Durumları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 844-859.

Bayzan, Ş. (2012). Bilgisayar ve Oyun Bağımlılığı Üzerine, http://www.guvenliweb.org.tr/aileler/content/bilgisayar-ve-internet-oyun-bagimliligi-uzerine, Erişim Tarihi: 12.02.2020

Beran, T. ve Li, Q. (2005). Cyber-Harrasment: A New Method For A Behavior. *Journal of Educational Comoputing Research*, 32(3), 137-153.

Bolley, B. (2015). Social Work Practice in Schools. Canadian Association of Social Workers: http://www.casw-acts.ca/en/social-work-practice-schools, Erişim Tarihi: 10.03.2020.

Caplan, S.E. (2005). A Social Skill Account of Problematic Internet Use. *Journal of Communication*, 55(4), 721-736.

Ceyhan, A. A. ve Ceyhan, E. (2008). Loneliness, Depression, And Computer Self-Efficacy As Predictors Of Problematic İnternet Use. *Cyber Psychology & Behavior,* 11(6), 699-701.

Constable, R. (2009). *The Role Of The School Worker*. In C.R Massat, R. Constable. S.McDonald & J.P. Flynn (Eds.), School social work: Pratice, policy and research. Chiago Lyceum Books.

Creswell, J.W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. New York: Sage.

Çağır, G. ve Gürgan, U. (2010). Lise Ve Üniversite Öğrencilerinin Problemli İnternet Kullanım Düzeyleri İle Algılanan İyilik Halleri Ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 13(24), 70-85.

Demirel, M., Yörük, M. ve Özkan, O. (2013). Çocuklar İçin Güvenli İnternet: Güvenli İnternet Hizmeti ve Ebeveyn Görüşleri Üzerine Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 4(7), 54-68.

Durak, Ö. G., Ünal, Ş., Erdoğan, A. ve Bal, F. (2018). Lise Öğrencilerinde Problemli Internet Kullanımı ile Saldırgan Davranışların İlişkisi: Özel Ahmet Şimşek Anadolu Lisesi Örneği. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi,* 53(1), 217-228.

Edwards, L., Kontostathis, A.E. ve Fisher, C. (2016). Cyberbullying, Race/Ethnicity And Mental Health Outcomes:A Review Of The Literature. *Media and Communication,* 4(3),71-78.

Gross E.F. (2004). Adolescent İnternet Use: What We Expect, What Teens Report. *Journal of Applied Developmental Psychology,* 25, 633-649.

Gürcan, N. (2010). Ergenlerin Problemli İnternet Kullanımları İle Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Hare, I. (1988). *School Social Work And Effective Schools.* Urban Education. 22(4), 413-428.

Holman J.P., Hansen C.E., Cochian M.E. and Lindsey C.R. (2005). Liar, Liar: Internet Faking but Not Frequency of Use Affects Social Skills, Self-Esteem, Social Anxiety, and Aggression. *Cyber Psychol Behav,* 8(1), 1-6.

Kelleci M. (2008). İnternet, Cep Telefonu, Bilgisayar Oyunlarının Çocuk ve Gençlerin Ruh Sağlığına Etkileri, *TAF Prev Med Bull,* 7(3), 253-256.

Kılıç, E. ve Özkan, Y. (2014). Çocuk Ve Aile Odaklı Sorunların Çözümünde Okul Sosyal Hizmet Uzmanlarının Önemi: Uzmanların Çocuk ve Ailelerle Çalışmada Sahip Oldukları Beceriler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 18, 397-412.

Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Muk-hophadhyay, T. ve Scherlis, W. (1998). Internet Paradox: A Social Teknology That Reduces Social İnvolvement And Psychological Well-Being?. *American Psychologist,* 53(9), 17-31.

Kuli, G. ve Yıldırım, Ş. (2019). Rehberlik Öğretmenlerinin Okul Sosyal Hizmetine İhtiyaç Duydukları Sorun Alanlarının Belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet,* 30(2), 555-582.

Morahan-Martin, J. ve Schumacher, P. (2000). Incidence And Correlates Of Pathological Internet Use Among College Students. *Computers in Human Behavior,* 16(1), 13-29.

Okumuş, V. (2018). Çocukların Sosyal Medya Kullanımları İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans Programı, İstanbul.

Özbesler, C. ve Duyan, V. (2009). Okul Ortamlarında Sosyal Hizmet. *Eğitim ve Bilim Dergisi,* 34(154), 17-25.

Özer, B.U. (2005). Academic Procrastination: Prevalance, Self-Reported Reasons, Gender Difference And İt's Relation With Academic Achievement. Yayımlanmış YüksekLisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özkan, Y. ve Selcik, O. (2016). Klinik Çalışmadan Sosyal Politikaya: Okul Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rolleri ve Sorumlulukları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 46, 431-437.

Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma Ve Değerlendirme Yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev. Ed.) Ankara: Pegem Akademi.

Paul, L.L. ve Lee, S.N. (2012). Impact Of İnternet Literacy, Internet Addiction Symptoms, And Internet Activities On Academic Performance. *Social Science Computer Review*, 30(4), 403-418.

Richard, L. A. ve Sosa, L. V. (2014). School Social Work in Louisiana: A Model of Practice. *Children & Schools,* 36(4), 211-220.

Sağbaş, E.A. ve Balli, S. (2016). Sosyal Medya ve Gençler Üzerindeki Etkileri, T.C. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Uluslararası Gençlik Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı.

Sanders, C. E., Field, T. M., Diego, M. ve Kaplan, M. (2000). The Relationship Of Internet To Depression And Social Isolation Among Adolescents. *Adolescence,* 35(138), 237-242.

Şahin, M., Aydın, B. ve Sarı, S. V. (2012). Cyber Bullyıng, Cyber Vıctımızatıon And Psychologıcal Symptoms: A Study In Adolescents. *Cukurova University Faculty Of Education Journal,* 41(1), 53-59.

Şahin, M., Sarı, S. V., Özer, Ö. ve Er, S. H. (2010). Lise Öğrencilerinin Siber Zorba Davranışlarda Bulunma ve Maruz Kalma Durumlarına İlişkin Görüşleri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 21, 257-270.

Tavşancıl, E., ve Aslan, E. (2001). *İçerik Analizi Ve Uygulama Örnekleri.* İstanbul: Epsilon Yayınları.

Torun, F., Akçay, A. ve Çoklar, A., N. (2015). Bilgisayar Oyunlarının Ortaokul Öğrencilerinin Akademik Davranış ve Sosyal Yaşam Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. *Karaelmas Journal of Educational Sciences,* 3, 25-35.

Turner, F.J. (2005). *Encyclopedia of Canadian Social Work.* Waterloo, Ontario, Canada: Wilfrid Laurier University Press.

TÜİK, (2019). Son Üç Ay İçinde İnternet Kullanan Bireylerin İnterneti Kişisel Kullanma Amaçları, http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2603, Erişim Tarihi: 11.11.2019

Ünver, H. ve Koç, Z. (2017). Siber Zorbalık ile Problemli İnternet Kullanımı ve Riskli İnternet Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi,* 15(2), 117-140.

We Are Social (2020). Global Digital Overview, https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2020-global-digital-overview-january-2020-v01-226017535, Erişim Tarihi: 30.07.2020

Weis, R. ve Cerankosky, B. C. (2010). Effects of Video-Game Ownership on Young Boys' Academic and Behavioral Functioning: A Randomized, Controlled Study. *Psychological Science,* 21(4), 463-470.

Wells, M. (2006). Internet-Related Problems Coming to the Attention of School Social Workers. *Children & Schools,* 28(4), 237-242.

Yeşilkayalı, E. (2016). Okul Sosyal Hizmeti Uygulamasında Yaklaşım ve Model Örnekleri, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 18(1), 135-152.

Yılmaz, K. ve Arık, R. S. (2019). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Pegem Akademi.

Research Article

Öğrencilerin Problemli İnternet Kullanımının Okul Sosyal Hizmeti Bağlamında Değerlendirilmesi: Nitel Bir Çalışma

Evaluation Of The Problem Internet Use Of Students In The Context Of The School Social Work: A Qualitative Study

Kübra DOĞAN	Ali Fuat ERSOY
Karabük Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksek Lisans	Karabük Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
kdogan_159@hotmail.com	alifuatersoy@karabuk.edu.tr
https://orcid.org/0000-0002-9448-3407	https://orcid.org/0000-0001-7665-6741

Extensive Summary

Internet is a technology that has an important place in people's lives, is used by many people of all income and age groups, and its access is increasing day by day. Internet usage is growing rapidly in Turkey as it is anywhere in the world and is becoming part of everyday life. According to We Are Social (2020), Turkey, which has a population of about 83 million, has 62 million internet users. From this, it is concluded that 7 out of 10 people are internet users. The widespread use of the internet reveals the importance of the issue. It is known that internet use is also very common among young people and it has many positive and negative effects on young people. There are many benefits when using the Internet safely and in a controlled manner. Problematic use of the internet may have consequences that may adversely affect the social and academic success of young people. According to Caplan (2005), problematic internet use is a multidimensional syndrome consisting of cognitive and behavioral symptoms that have social and academic negative effects. Overuse, pornography, gaming, use of harmful websites, social media use and cyberbullying are some of the problematic internet usage behaviors that negatively affect students (Wells, 2006). School social work is a social work field that focuses on biopsychosocial factors that affect students' school success and performance (Turner, 2005). School social workers can provide that both to remove the obstacles/barriers in front of the students to benefit from educational services at the highest level and to give useful/beneficial individuals to society by carrying out studies on problematic/troubled internet usage behavior of students.

This research is a qualitative study created to evaluate the effects of problematic internet use behaviors on students, whether there is a need for social workers in schools and the students' perspective about it. Snowball sampling technique was used to determine the study group in the study. In order to obtain the data composing the research, a total of 16 high school students, 8 girls and 8 boys, were interviewed. The participants were shown as K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16 in the study. After the literature review on the subject, an open-ended interview form structured in accordance with the purpose of the research was prepared and data was collected. Content analysis method was used to evaluate the data collected in the research. During the analysis process, the interviews were first examined and the data were coded. In this study, students' problematic internet usage behaviors by taking into consideration the answers received from the students and the related literature; Overuse, playing games, social media, exposing on cyber bullying are discussed under 4 categories. First, literature-based information on the subject was given, then participants ' opinions about these categories were given.

In this research conducted to evaluate the problematic internet usage behaviors of students in the context of school social service, the findings obtained from the content analysis results of the data obtained from the interviews with the students are included. Firstly, it was tried to determine which troubled internet usage behavior caused the problem that students experienced. Later, the answers received from the students were subdivided and coded. Four themes have been created from these codes: overuse, gaming, social media and cyberbullying.

As a result of the research, it was observed that the students interviewed were affected by problematic internet use. It is concluded that problematic internet use has negative effects on students such as inefficient use of time, delaying or even failing to fulfill responsibilities, decreased communication and interaction, Less time spent with social environment like friends and family, social isolation, not doing homework or studying, not attending events, decrease in academic success, not wanting to go to school, exposure or enforcement of hate speech or bullying, exhibiting aggressive behavior, learning false values and having health problems.

Professionals at school play a major role in the implementation of preventive studies, to solve the problems faced by students, to create a healthy school environment for students and to provide the highest level of education services to students. As a member of a team at school, social workers are working to provide conditions that can maximize the social and academic performance of students. According to Bolley (2015), school social workers provide individual counseling for students in schools, group work with students, provide social support to students, provide services that students need, and provide family counseling for families and school staff, positive between family and school It carries out services such as developing relationships, providing social support, working on improving family and school staff, and consulting with school staff and families.

Although school social service is applied in many countries in the world, it is still at the project stage in our country. It was observed that the interviewed students had problems due to problematic internet use and these problems had negative effects on students. It is obtained from the answers that students discuss about problematic internet use, can explain their problems, seek solutions to their problems, and that there is no member of profession to support students in this sense. It is obtained from the students' answers that students discuss about problematic internet use, can explain their problems, seek solutions to their problems, and that there is no member of profession to support students in this sense. There are students who want to have a social worker at school, who think it will be useful, as well as students who think there is no need for a school social worker, who do not know about school social work. It is thought that students who think that they do not need a school social worker do not need it because they do not have information about school social work. Considering the best interests of children, which we consider as the guarantee of our future, it is thought that there should be employment of social workers in schools.